

ZVON

LEPOSLOVEN LIST.

Leto VI.

Na Dunaji 1. junija 1880.

List 11.

Domovini.

O, vdova tožna, zapuščena,
Ti mati toliko sirôt,
S kervjó, solzámi poškropljena,
Ki bol poznáš le, nič dobrôt,
Oj, mati vdanega ti sína,
Oj, zlata mati, domovina!
Ti krasna si, krasnejše ní,
Kar jih obseva zarja dneva;
Krepóstna si, vsa vredna tí,
Da krona venča te kraljéva.
A ternjev le tvoj venec je,
In rod tvoj rod-mučéneec je,
Sovražni svet te le prezíra,
Prezíra te in te zatíra.
Kdaj to gorpé pač mine tí?
Kdaj se okó ti vjásni kalno?
Kdaj slečeš to obleko žalno?

Kdaj solnce zlato sine tí? —
Oj, da z močjó in srečo, slavo,
Ne s krono ternjevo, nebó
Ovilo bi ti sveto glavo, —
Kakó bi ljubil te serénó,
Kakó bi jaz tí pel glasnó!
A ker níkdó ne šteje te,
Ker ves te svet teptá z nogámi,
Jaz ljubim tem serčnéje te,
Jaz ljubim tem zvestéje te,
A ljubim te — solzámi!
Oj, mati moja, domovina,
Ljubezen moja tí edína,
Ti moja skerb in bolečina,
Bog čúvaj dobrotljívi le,
Bog žívi te, Bog žívi te!

X.

Pervi dnevi drugega triumvirata.

(Konec.)

Kmalu se začuje buhanje v vrata in zahtevanje v imenu rimskih oblastnikov, naj se odpre. Skozi neko razpoko pogleda Attilia kerdelo; ko vidi, da Sergija ni med njimi, se umiri. Pred Formianom sta se ločila Sergius in Popilius Laenas, vojaški tribun. Pervi je ostal na cesti, drugi je

šel Cicerona iskat. Potem sta bila namenjena združena, napasti republikance.

Ko so vsled buhanja vrata na tla treščila, priderli so vojaki v hišo in začeli osorno popraševati sužnje po Ciceronu. Ti pa so zaterjevali, da ga ni v hiši, da se je na morje podal. Razjarjeni vojaki bili bi gotovo kaj hudega storili služabnikom, ko ne bi se bilo za njimi prikralo ono mlado človeče in bi ne bilo Popiliju nekaj na ušesa pošepetalo. Ta urno skliče po hiši iztikajoče vojake in vsi izdirjajo ven in se razkropé po logu, kakor psi, kadar jih lovci izpusté zverém na sled. Ta mladenič pa je bil Philologus osvobodjenec Quintov, katerega je nekdanj zdaj od njega izdani Cicero podučeval v lepih umetnostih. Attilia je gledala ta prizor in živo ji je pred oči stopila Manijeva osoda, ko bi prišel takim ljudém v oblast. V tem odločilnem trenutji je hotela biti tako blizu njega, kakor mogoče. Vlekla je sè seboj trudnega Lydona in hitela sta okolo loga, na desno pustivši kraj, kodar je druhal sledila Cicerona. Ko se morju približata, slišita nekoliko dalje proč ob morji vojaški krik in žvenket orožja. Manijeva četa, ki je bila na potu v Formianum, bila je zagledana od Sergijevega številnega kerdela in zgrabili so se. Attilia pusti starega Lydona, izdirja proti kraju, kjer je čolnič privezan, odveže ga in z močno roko zgrabi veslo ter veslá proti oni strani, kjer se bijejo. Ko je stari Lydon pritekel k morju, bila je mlada gospa že kakih sto korakov od brega in za njegovo klicanje se nič ni zmenila. Tako jo je spremljal ves v skerbéh ob bregu tekaje in ji vedno svetujé, kako naj vesla.

V tem so sužnji hiteli s Ciceronom, ali vojaki so jih dohiteli. „Tu sem“! kričal je Popilius Laenas in kmalu je k njemu priskočil centurio Herennius in za njim drugi vojaki. Ko Cicero krik in šum zasliši, ukaže sužnjem nosilnico na tla postaviti. Ko se je to zgodilo, se vsi sužnji na boj pripravijo. Cicero odgerne zagrinjalo in pogledavši proti oni strani, odkodar so hiteli vojaki, spozna Popilija. Žale misli so mu v tem trenutji stisnile serce. Nekedanj je tega človeka pred sodnijo z dobrim uspehom zagovarjal, ko je bil obdolžen očetomora. Cicero zdaj reče sužnjem na boj pripravljenim: „Pustite, ne branite me, nič ne bi pomagalo, njih je več; preterpimo mirno, kar nam je odmenila nemila osoda“. Z nastavljenim mečem prihiti Popilius k nosilnici in v obraz pogleda staremu možu, ki je z levo roko brado podpiraje, kakor je bila njegova navada, bistro upiral v vojaškega tribuna svoje oči; iz njih je z vsem žarom, ki ga je mogla moč življenja o poslednjem svojem naporu roditi, sijalo

ponosno zaničevanje take podlosti, kakoršna mu je zdaj sè smertjo pretila. Pogled v to velo lice, v ta očesni žar ukrotil je divjo zver v človeški podobi. Upadlo mu je serce, omahnila mu je vzdignena roka in nemirni pogled je iskal v tej zadregi, kam bi se mogel upreti. „Ali ti je zmanjkalo serčnosti?“ oglesi se robato centurio, ki je začuden gledal še vedno mirno stoječega kakor začaranega Popilija. Potem centurionu samemu samopridna misel šine v glavo, njegov meč se zabliskne in okolo stoječi sužnji si obraz zakrijejo. — Čez nekaj trenutij je Herennius kakor kak zmagovalec svoje trofeje, nesel glavo največega rimskega govornika in desnico, ki je napisala glasovite filipike proti Antoniju, in spremljan od nekaterih divje kričečih vojakov korakal po cesti na severno stran. Daleč za njimi je sam korakal Popilius Laenas.

Ko so uporniki bili zvedeli, da ste se dve triumvirski četi približali, pokazalo se je, kake verste ljudje so tu zbrani. Nekateri so očitno začeli pretehtavati, ali bi ne bilo bolje z močnejšimi potegniti; drugi so začeli kar bežati, rekoč, da gredó na jug k Vetulinovi vojski. Hirtius in Manius sta bila sè svojima kerdeloma odločena ustaviti se vojakom. Ko je pa Manius z vso zgovornostjo začel prigovarjati Hirtiju, naj hitita na Formianum, da ubranita Ciceronu pretečo nezgodo, ni se upal ta iz mesta, češ, da le v mestu jim bode mogoče ubraniti se triumvirskim izurjenim vojakom, Cicerona pa da veleva žertvovati sedanji položaj. Ali Manius, ki je že vse upanje za republiko izgubil in na zadnje se prepričal, da tedanji rod za svobodo več sposoben ni, hotel je vsaj svojo čast rešiti; kajti da bi mirno stal z oboroženim kerdelom ne daleč od kraja, kjer bi enega najslavnejših Rimljanov, njegovega učitelja in zavetnika, morili, to se mu je zdelo tako sramotno, da je brez pomiselka stopil pred svoje kerdelo in povabil tiste, ki so pripravljene za pravico in za obrambo krivice umreti, naj gredó z njim na Formianum. — Vsi so šli z njim. Ko so bili Sergijevo četo srečali in se z njo sprijeli, hotel je Sergius kar planiti nad Manija, ali nekoliko vojakov ga je obstopilo in pogumno branilo. Nekoliko trenutij so loputala kopja ob ščite; potem so zgrabili za meče in se drug drugemu približali. Manijevi so se hrabro bili ali Sergijevih je bilo več in bili so v mnogih bojih izurjeni vojaki. Manijevi so se že proti morju pomikali. Zdaj prihiti četa vojakov iz loga pod Ciceronovo hišo, divje kričé: „Cicero je mertev*! Ta glas je donel Maniju kakor: Vse je izgubljeno. Zdaj družega ni več želel nego častno smert. Spoznal je svet, ki ni maral za njegove ideale, mož

ki je bil vedno upov središče, ki so se držali teh idealov, bil je največ vsled svoje nestanovitnosti mertev; in Attilia? — Kaj bi golo življenje — nič drugega nego golo življenje za njo hranil. V sužnji državi se mu je tudi z lepo in blago ženo živeti gnjusilo. Planil je med sovražnike, v tem trenutji zapazi zraven sebe Lydona, v desni meč, v levi nek raztergan ščit sukajočega — oboje je bil pobral mertvememu vojaku. „Gospod, pazi! Glej tja! glej sem! Udri!“ Tako je podučeval Manija njegov zvesti stari genij-varuh. Ali Sergijevi so vedno bolj pritiskali. Že ste tik morja stali četi. Lydon se ozre na morje in zagleda blizu brega Attilijo v čolnici. Ko to Maniju pové, ozre se tudi ta in zagleda svojo ženo in sliši njen klic: „Manius, Manius“! V istem hipu pa vidi tudi, kako Sergius brez pomiselka v morje plane ter s ščitom večji del telesa krijoč začne z eno, meč deržečo roko plavati proti čolnici. Zdaj tudi Manius skoči v morje ali v naglici je bil ščit iz rok vergel in le meč v desnici obdržal. Mnogo kopij zleti za obema plavalcema od nasprotnih strani. Sergiju jih je ščit odbijal, Manija pa eno rani v desno stran in rudeča proga se je začela vleči za njim po morji. „Tvoj ščit, tvoj ščit, Manius“! kričal je Lydon za Manijem plavajoč in ščit mu nesoč — prepozno! Manius je vse svoje moči napel, da je priplaval do svojega nasprotnika. Kratek je bil boj. Sergiju je bil zdaj ščit bolj na poti nego na korist. Krepko je prijel Manius za ščit z levo in z desno mu zasadel v levo stran meč, da se je kar potopil. Vse to se je tako hitro zgodilo, da so z obeh strani vojaki že prepozno na pomoč priplavali za vodjama. Manius se je zdaj obrnil proti čolnici. Ko je bil že prav blizu njega, je začel pogrezati se; izgubil je bil že preveč kervi. Ko to vidi Attilia, izpusti veslo, iztegne roke kakor njemu na pomoč in brez pomiselka plane v vodo ter objame ljubljene Manija — in objemala ga je dolgo, dolgo; kajti ko je trudni Lydon bil z veliko težavo priplaval do čolna in se vanj spravil, začel je tam okolo veslati, in veslal je ves dan, in tudi ves drugi dan in še mnogo dni potem.

Še dolgo časa po tem prigodku so si prebivalci mesta Cajete pravili pripovedko o zvestem sužnji, ki je svojo utopljeno gospodo iskal vsak dan od zore do mraka in na subo le prihajal spat in beračit jedi, in da je sè seboj vozil rahle zemlje in jo tam okolo po morji trosil hoteč tako zadostiti pobožni dolžnosti pogreba, ako bi vsaj kaka peščica zemlje padla na ljubeči par, ki je počival kje doli globoko v Neptunovem kraljestvu.

M. Pleteršnik.

Čez osem let.

Novelica, spisal Emil Leon.

(Dalje.)

A Leonora ni opazila tega. Tudi družih napetih obrazov ni opazila. A ti so komaj pričakovali, da bi plusknili valovi čez in čez! Ali jaz sem na videz mirno sedel pri oknu. V žilah pa se mi je kri izpremenila v ogenj in čutil sem, da še vedno sovražim to žensko. In v istini sem jo sovražil, sovražil bolj kakor nekedaj. Tedaj pa me je prešinila nova misel. Ta ženska je prežala na mojo smert! In brata je naščula, da me pobije kakor divjo zver! Hotela si je gotovo družega vjeti v svoje mreže! Meni pa je umorila otroka, a sedaj hoče umoriti tudi mene! Stvar je bila jasna, tako grozno jasna! Hetèra!

A ves ta čas je teta Amalija zdihovala: „Moj otrok, ubogi moj otrok“!

Konečno pa me je Leonora vendar le zapazila. Kakor serna je planila kvišku. Sovraštvo ji je napelo truplo in vse kite po njem. Ravna kakor sveča se je postavila pred ubogo starko, potem pa se naslonila čez njo proti meni ter si dejala mehanično roko čez oči, kakor da bi ne videla dobro, kakor da bi videla mojo podobo v blesčavi.

„Evgen, ti si tukaj“!

Hotela je še govoriti, ali moči so jo zapustile in zgrudila se je v stol. Feliks pa je divjal okrog nje.

„Lora“, zdihoval je, „kaj ti je, kaj ti je? Moj Bog, kedó pa je mislil, da bode ta človek tu“!

In kričal je, da naj mu prinesó vode, ter ji potem močil z njo obraz. Bilo je skoro ginljivo gledati to bratovsko ljubezen! A Leonora se je kmalu zopet zavedela.

„Lora, uboga sirota“! dejal je Feliks, „ali sedaj je vse dobro! Da je le prišel! Oj videla bodeš, kako mu poplačam vse, s kervjo poplačam vsak grenki trenotek, ki ti ga je napravil“!

Njeno oko pa je bilo plamteče uperto vanj, ko je tako govoril. On pa se je razjaril še bolj.

„Dà, poplačal, čisto poplačal! In v serce mu položim smert, temno smert! In skoraj, skoraj“!

Ta bedak je v svojem ognji pozabil na pričujoče in na vse. Prihital je Viljem ter ga potegnil v drugo sobo in mu mašil usta, da se ni čisto in popolnem izpovedal o jutranjem dvoboju. Jaz pa sem tudi odšel ter potem še dolgo časa letal okrog po temi in si hladil vroče čelo.

Domov prišedši pa sem zapisal dogodbe svojega življenja, kakor se berejo na teh listinah. Potem pa sem sklenil račun z življenjem, brez kake bojazni. Če me je stvarnik iz ljubezni ustvaril, sprejel me bode zopet z ljubeznijo (ker za tisto, kar božji hlapci imenujejo „greh“, sem že tu na svetu dosti preterpel); če pa me je ustvaril iz sovraštva, bode me pa sprejel sè sovraštvom ter me pahnil v večno terpljenje! A potem mi slabeje ne bode, kot mi je bilo tu v življenji. Torej lahko noč!

6.

Po noči nisem mogel spati. Drugo jutro sem zgodaj vstal. Dan se ni bil pogledal izza gorâ, ko sem bil že pripravljen — na smertno pot. Kmalu je prišel tudi Viljem. Tiho sva se napotila iz poslopja ter odkorakala čez vert. Pesek je nama škripal pod koraki a midva nisva govorila ničesar. Po travah je visela debela rosa in od vej in peres je kapalo. Čez mesto pa je bila legla gosta megla in vse je še spalo.

Dospela sva v gozd. Tu pod vejevjem je bilo še skoraj čisto temno. Počasi sva lezla dalje. Sedaj se je izpodtaknil Viljem, sedaj jaz.

Konečno sva pritavala do odmenjenega mesta. Čudno me je prešinilo! Bil je isti prostor, kjer sem bil nekedaj dobil veselo, kavo pijočo družbo! A tedaj sem še veroval v žensko in uzorno njeno nalogo na tej zemlji. Sedaj ne več! In sedaj bodem moral umreti, umreti ravno zavoľjo tiste vere in umreti na prostoru, na katerem se mi je bila ta vera nekedaj najbolj uterdila!

Prostor je bil obširen. Drevje okrog in okrog izsekano.

Z Viljemom sva stopila na plan. A tudi Feliks je bil že tu. Pri nasprotni strani je slonel ob deblu ter o najinem prihodu stopil iz sence in prihital nama nasproti.

„Da sta le prišla, da sta le prišla“! dejal je hlastno.

In prišel je tudi sekundant njegov. Sè sabo pa sta bila privlekla potrebni dve „priči“, „nepristranskega“ in pa tistega sleparskega zdravnika, doktorja Ikro. To človeče je storilo za denar vse. In tako je tudi danes za denar bilo prišlo, Bog vé na kak

način po Feliksu preslepljeno. A očitno ni vedelo, kako resna je stvar. Sedaj pa je bil v kleščah in vjet, ubogi ta doktor!

„Gospoda“, zdihoval je, „ali se hočete v istini pobiti? Ali se stvar drugače poravnati ne dá? Ali mora teči kri? Moj Bog! moja služba, moji otroci! In na deset korakov! Pametna bodita, gospoda, pametna“!

Bil je v deržavni službi in denarja lakoten. Danes pa se mi je skoraj smilil. Klobuk je bil izgubil nekje v gošči. Ker pa je bil čisto plešast, se mu je v jutranjem mraku pleša smešno-čudno svetila.

„In da mi niste vsega povedali! Moj Bog, pametna bodita! Človeško življenje je le človeško življenje in jaz imam otroke“!

To pa se vé, da naš doktor Ikra ni imel nikacega značaja, ne političnega ne moraličnega. Ta licemerec! Danes se je bal kaplje kervi in tresel se, da bi se ne pobilo človeško bitje. Nekedaj pa, ko je bil mož še mlajši, pobili so bili nekje pri mestu dva nedolžna otroka, mesarsko, nečloveško! Ko pa so sodnijskemu zdravniku Ikri prinesli žalostno poročilo, razbleknil je široka svoja usta in dejal je radostno: „Ha, ha, pa bode zopet komisija“! Prijatelje, serdeče se nad tako terdoserčnostjo, pa je tolažil rekoč: „Pametni bodite, pametni in veseli, ha, ha“! To človeče pa se je danes vilo v bridkostih. Spomnivši se tiste „vesele“ komisije mi je dobro delo, da je bil ta poštenjak danes v mukah.

(Konec prih.)

Popotna pisma.

I.

Da zdaj ko že na Kranjskem vsak pisari“ — posebno potopisi so dandanes pri nas jako „v modi“, ali jih je tako lahko pisati, ali so tako imenitni, ali Bog védi zakaj! — in zdaj se šemi še stari Negoda in pomaka kurje peró, da bi pisal „popotna pisma“! Zakaj? Modro vprašanje, todà ko bi vsak, kedor hoče kaj pisati, predno pomoči pero, izpraševal svojo vest: „kaj ti je sila pisariti? menim, da bi bil papir kaj cenó. Saj tudi tič ne vpraša: čemu naj pojem? Pišimo torej, kar tako, nevedi zakaj, morebiti pa to naše pisanje vendar komu prav pride.

Ali takoj s konca sem v neki zadregi. Pisma se pišejo kakemu človeku, na koga naj se obračam sè svojimi jaz? Naši pisatelji, zlasti mladi, imajo svoje ljubeznjive gospodične, ali gospice, da jih nagovarjajo, da jih o vsaki priliki vpletajo v svoje liste, kakor drugi stavimo svoje vejice ali nadpičja, kjer se nam zdi potrebno. To se kaj prijetno bere in daje pisavi neko posebno slaščico. Ali kaj bi rekel svet, ko bi kaj takega poskusil „sivor“ Negoda? Tudi „milostna“ ali „blaga gospá“ ne glasi se nápačno; še prav imenitno je táko nagovarjanje in daje pisatelju nekako dostojanstvo, ki mu kaj lepo pristoji. Ali kaj bo stara gerča Negoda z „milostno gospo“, katero si je vendar treba misliti lepo, duhovito in vsaj v najboljših letih! Drugače tako ni, da bi se človek ukvarjal z njo! Da pa ima neukretni puščavnik káko táko znanje, tega menim da bi mi kerščena duša ne verjela. Ostaje torej še „čestiti gospod“ ali pa „dragi prijatelj“; vendar to je že tako navadno, tako vsakdanje, da se še celo Negodi zdi preslabo. Treba bode torej kar tako pisati, splošno, za vsakega; le tu pa tam bi smel pač ogovoriti „čestitega bralca“, ali „čitatelja“, kar je menda bolj imenitno, ker je malo bolj na hervaško stran, kakor če se nosi klobuk „po strani“.

Kedor hoče pisati „popotna pisma“, treba mu je najprej popotovati — ali pa tudi ne! saj dandanašnji se vse ponareja. Jaz pa sem res popotoval. In to je bilo tako. Bralo se je po slovenskih časnikih, da nameravata dunajska „Slovenija“ in graški „Triglav“ napraviti „izlet“ ter združiti se nekako sredi pota v Mürzzuschlagu. Ta misel se je meni zdela prav pametna; in dejal sem sam pri sebi: Kaj, ko bi bil tudi ti zraven, Negoda? Jaz sem bil namreč od nekdanj velik prijatelj mladini, sosebnó če je plemenita, malo idealno navdihnjena in rodoljubna, kakoršna je menda vsa naša učeča se mladina. Rad zahajam med mladi svet, veselim se njegove veselosti, poterpljenje imam z njegovimi slabostmi in zraven se nazaj zamišljam v pretekle dni — tudi Negoda je bil nekdanj mlad! Hitro je bil torej sklep storjen in ravno tako hitro izveršen. V Mürzzuschlagu torej!

Tu se je pa iz velike misli še mala, postranska rodila. Kaj ko bi se o tej priliki še malo na Dunaj skočilo? Kakošno je neki zdaj to glasovito mesto? Dolgo časa ga nisem že videl, dvé petérki smo pisali, ko sem bil zadnjič tam. Kake premembe je doživelo v tem dolgem času! Narodno-gospodarstveni vzlet in splošni polom! Kakošno je pač zdaj njegovo lice? Obiskati ga bode treba, saj ne bodo vendar vsi križi doli!

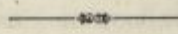
In tako sem zbral „svoja kopita“ in napotil se proti starodavnemu mestu Dunajskemu o veselem binkoštnem času, ko je vse mlado in vse lepo, ko vse zeleni in cvete, ko teleta skačejo na paši in ko se tiči ženijo po vertih in po gozdih!

Ne boj se, čestiti bralec. pota ti ne bodem popisoval od postaje do postaje, ne našteval ti, kaj sem kje jedel in pil in koliko sem plačal.

Pridem torej na Dunaj. Pervi pogled ti ne kaže posebne premembe. Ali ko se približam sredini mesta, res nisem vedel, kje sem, kam naj se obrnem; vse mi je bilo novo, tuje. Zamizati sem moral in dolgo časa misliti, kako je bilo nekedaj tu, kjer ravno zdaj stojim. Kaka prememba! Dunaj ni sam sebi več podoben. Ali je Dunaj le po mesto, kakor se sploh imenuje? Jaz bi ne mogel reči, da. Lepih poslopij dovolj, povsod; ali raztresena so, nikjer ni velike lepe celote. Ko bi hotel Dunajčan tujca kam peljati, da mu pokaže lep pogled, bil bi v zadregi. Zlasti človek tu pogreša velikega pravilnega prostora, obdanega z lepimi poslopji; mnogokatero provincijalno mesto preseza v tem veličastni, ponosni Dunaj. Meni je čisto nedoumno, kako so mogli „mestni očetje“, ki so vendar toliko storili za povzdigo svojega mesta, tako zanemariti ugodno priliko, ko jim je bilo moči ustvariti terg, s kakoršnim se ne more ponašati nobeno mesto na svetu. Prostora je bilo dovolj in novcev tudi — takrat, ko se je bilo začelo mesto „širiti“, zdaj je prepozno, zdaj ni ne enega ne drugega. Meni kar miru ni dalo, ko sem ogledoval posamezna lepa, velikanska nova poslopja: opera, muzeja, parlament, mestni dom, vseučilišče in morebiti tudi novo dvorno gledišče, ko bi človek mogel vse to kar vzdigniti ter skupaj znesti in postaviti okolo velikega štirivoglatega prostora! Da te tréni, to bi bila lepota, da bi se svet nad njo zgledával! Ali tako močan ni bil sam Kerpan, ki je nekdanj pred mano tod po Dunaji razkladal svoja slovenska junaštva. V Ameriki neki predstavljajo cele hiše, a mi smo v tem še daleč za Amerikanci. Najbolj se bi utegnil ustrezati kedaj, ko bode vse gotovo, mojemu uzoru precej obsirni prostor, katerega obdajajo: mestni dom, nasproti dvorno gledišče, parlament na desni in vseučilišče na levi. Se vé da, s parlamentom, ki bode pravi arhitektoničen biser, imel bi jaz svoje posebne namere. Vzel bi ga ter postavil na malo vzvišeno, na vse strani pristo mesto, da bi ga bilo videti od daleč, n. pr. tja, kjer stoji zdaj stara Schwarzenbergova palača. To bi bila paša očem! Tu se zopet kaže, kaj je gerški zlog, gerški stolp! (Nerad sem zapisal to

okorno besedo „stolp“ za „säule“; ali kaj se hoče? Gospod Cigale ima v svoji terminologiji za ta pojem: steber, stolp. Zdaj pa človek izbiraj! Eno kakor drugo! Steber — neukretna beseda za tako grazijozno stvar! — je pri nas, če se ne motim to kar, „pfeiler“, to je pa vendar kaj čisto družega! In stolp smo začeli rabiti za „turm“ — gosp. Cigale ima to besedo tudi za „pfeiler“ — kaj torej? Treba bi nam bilo čisto druge besede. Jaz je ne bodem koval, dasi tudi v meni bije, kakor kaže to besedovanje, tista nesrečna jezikoslovska žila, katera je prava karakteristična svojina vsakega pravega Slovenca.)

Še neka druga čudna misel me je obšla, ko sem ogledoval velikansko gotično poslopje, ki ga zida občina dunajska za svoje uradovanje — mendà ga smem imenovati „mestni dom“. Ko bi človek sem postavil poštenega slovenskega kmeta ter mu rekel: Poglej to veliko hišo, kaj ji praviš? Mož bi pač rekel: Velika je rés, tolake nisem še videl; imenitna je tudi, dasi malo čudna, ali draga bo pa tudi, draga, raca na vodi! In ko bi mu na to povedal, da tá hiša bode veljala vsega skupaj deset milijonov, prej več ko menj, kako bi mož debelo gledal! Ali še bolj bi stermél, ko bi se mu razložilo, kaj je to — deset milijonov, saj prosti človek vendar nima pravega pojma o tem številu. To bi poskusil na pr. tako: Kranjska dežela ima kakega pol milijona prebivalcev, še ne prav; ko bi se torej ta denar razdelil med njé, prišlo bi na vsakega po dvajset goldinarjev; če si mislimo družino po pét duš, dobila bi vsaka sto goldinarjev. Če dalje odbijemo polovico prebivalcev — saj vsi Kranjci vendar niso siromaki — prišlo bi na vsako hišo po dvé sto goldinarjev. Ali bi ne bila to lepa pomoč? Koliko ubogih gospodarjev bi si s tem opomoglo! Lahko se reče, da bi se tako odpravilo veliko siromaštva siromaštvo, če tudi ne vse. In ves ta denar za eno samo hišo! Kako bi se mož za ušesom praskal, ko bi to slišal! In kaj se učimo iz tega? Da bi se terdo godilo ume-
teljnosti, ko bi bila skerb zanjo kmetu izročena. Morebiti bi se dal iz tega še kak drug nauk posneti; ali to prepuščam čestitemu bralec; jaz nisem „komunist“ ali „nihilist“, jaz sem krotki   Negoda.

Čas in prostor.

VI. pismo.

Gospod čestiti! Ako se vprašamo, kako smo prišli do neskončnosti časa in prostora, tedaj kaže najbolje, da si pregleđamo v to posamezne dobe filozofije, kako so one o tem sodile. Filozofija pa, kakor je znano, pričinja se še le s Thaletom — tedaj bi tudi mi še le s tem možem pričenjati mogli. Ali ravno tako znano nam pa bode, da se s Thaletom le „teoretična“ filozofija še le začinja, da pa filozofije že prej ni bilo, tega po pojmih filozofije nikedó ne bode terdil. Seveda je bila ta (pred-Thaletova) filozofija le nekako praktična filozofija, ali — koliko jedernatega zerna ne tiči ravno v njej! Njen poseben karakteristikon je, da govori rada v podobah, v simbolih, sploh da ima nekaj „mitologičnega“ na sebi — zavoljo tega se imenuje sploh „mitologija“ in — omeniti mi je, da posebno novejši čas je bil tako srečen, več mitologično-temnih strani te „filozofije“ odkriti in teoretično izraziti.

Istina je, da več za originalne izdavanih misli današnjega dné, današnje filozofije ni nič družega kot srečen posnetek nekdanjega časa in njega filozofije!

Tako se n. pr. v tej filozofiji tudi nikjer ne govori kar naravnost o času in prostoru — in vendar bi se mi pri tem zelo preširna zdela beseda: „Kako bi se pač govorilo! saj vse, kar o tem imamo, je le izvor novejšega časa“!

To je seveda navadno hvalisanje današnjega časa, današnje filozofije, ali, kakor čemo videti, so vendar tudi vse druge dobe filozofije za determinovanje „časa“ in „prostora“ dovolj storile, in jaz mislim, ako bi one tega, kar so storile, res ne bile storile, tedaj bi mi, kakor v marsičem drugem, tako tudi v tem stali še vedno na onej stopinji, na kateri naši stari in — kakšna je ta stopinja? — Za nas seveda nekako smešna, ali, da jo bodemo vendar prav spoznati in prav ceniti znali, zdelo se mi je tem potrebnije to predposlati.

Kakor rečeno, čestiti gospod, v tej pred-Thaletovej filozofiji, ali ohranimo raji navadno nazivanje in recimo: v tej mitologiji se res nikjer kar naravnost o času in prostoru ne govori — vendar pa bi se tu in tam kaj najti dalo, s česar bi se lahko posnelo: ali so naši stari o času in prostoru sploh že kaj mislili in — kako so mislili? Nahajajo se namreč odstavki, kateri se pri natančnejem pretresovanji

prav lahko kot filozofično znameniti spoznajo — takoj njih pravo misel spoznati, to seveda ni tako lahko. Zavoljo tega menim, ker je ravno té stare filozofije nam še toliko neodkrita — imenuje se ta filozofija mitologična ali sploh „mitologija“. Bog vedi, iz katerih časov da so ti in drugi nje oddeli! In ker ni upanja, da bi se nam ta „mitologija“ tako naglo že odkrila, menim postane nek „jus non scriptum“ — da ostane mitologija tudi za naprej še pri svojem današnjem navadnem pomenu in nazivanju!

Jaz, čestiti gospod, dovoljujem si Vam nekaj odstavkov iz té mitologije podati; kaj navadni so, ker iz njih boste takoj lahko spoznali, da so filozofični, in tudi njih misel ne bode težko uganiti. Podam Vam ravno té kolikor mogoče lahko razumljive odstavke, da mi ni treba o njih dalje dokazovati, kakor bi to pri družih nekaj bolj zapletenih moralo biti. Veselilo bi me pa, ako bi, čestiti gospod, v tem zmyslu sami že to mitologijo nekaj prebirati hoteli in poskušati, koliko verjetnosti bi se temu mojemu mnenju pripisovati moglo. Tako bi se pozneje kedaj pismeno ali kakor Vam drago o tem precej zanimivem predmetu posebej še pomenila — tu ne more biti temu mesto — kar sem o tem izpregovoril, zahtevala je stvar — prihodnjič si Vam dovoljujem podati stvar samo.

Dótle Vas serčno pozdravlja Vaš ponižni sluga

A. P.

Križ pri studenci.

Blizu kolovoza, poleg katerega pod hribom izvira jako merzel studenec, stoji leseno znamenje. Voda, katero daje studenec, je mala, komaj tolika, da ima dosti prostora odtakati se pod dvema deskama, ki ste čez pot položeni. Iz poti se vidi znamenje in memogredoči se odkrivajo ali križajo, ko pridejo do tega mesta.

Precej nad studencem se jame svet vzdigovati, in komaj dobre četert ure hodá začne se hrib in za tem gora sè skalovjem. Verh pogorja krije apnenik, drevja ne vidiš več tu, razen pritlikovega smerečja, rušovje seza notri gori pod pečevje, kjer navadno leto in dan sneg ne izkopni. Kedor se je že vozil po železnici iz Trebiža proti Ljubljani, ali komur je pot po Dolini znana, vé kako debelo leži snega pod navpičnimi stenami v gorah, ki se na desnem obrežji Save mogočno vzdigujejo kvišku. Ljudje, ki tu ob Savi med visokimi gorami prebivajo, so čversti, zdravi, krepki in vedno veseli.

Petje v hribih in prijazni glasovi na strune v snažni hišici pričajo, da je človek lahko srečen in zadovoljen, čeravno nima zakladov ne mekužnega življenja, kakoršno se nahaja v palačah pri bogatinih.

Nekako samotno je večerni čas tukaj pri znamenji, ker do prvih hiš je vsaj deset minut do četert ure hoda. Tice, ki se spravljajo spat, gostolé po drevji in germovji, predno pokrije gosta tema zemljo. Plaha sernica se pase v hribu predno leže pod bukovno drevo na terdo zemljo. Tla je z nogami toliko razberskala, da leži na golem, ne na listji, ki je padlo posušeno z drevja. Ponočne tice se jamejo oglašati in zajec, ki ne namerava nikomur nič zalega, poskuša varno v polje na detelišče priti in tam prenočiti. Ježu, ki je dozdej zvit v germovji ležal, dozdeva se, da bode treba na lov, in jazbec tudi že vzdiguje zaspano glavo ter se pripravlja lenobno na delo. Čeravno je življenja v germovji dovolj, postalo je vendar tiho, in razen glasov, ki nam naznanjajo, da se je sova že prebudila, ni čuti nobenih družih.

Pri krizi kleči ženska sê sklenenima rokama in moli. Skoraj vsak večer prihaja Lenka — tako se imenuje žena, ki hodi tu sem molit — k studencu in ostaje tu, da se popolnoma stemni; še le pozno zvečer se verne včasih domov.

Lenka ni več mlada, sivih las je že, zelo sivih, in ne sliši več dobro, oglušela je tako, da se težko zgovarjaš z njo, ker ti malo-katero besedo razume. Prebiva pri svoji sestri v leseni hišici ne daleč od tod. Sestra je mlajša od Lenke in gospodari sama, kar ji ni težko, ker posestva ji roditelji niso zapustiti mogli, niso ga imeli. Pri Skromu je ravno toliko, da se redi krava, kake dve ovci in da se zakolje vsako leto eno prasè. To je, kolikor je dobila Meta po očetu in materi; se vé, sestri Lenki bi morala nekoliko izplačati, ali ker živite skupaj, ni ji tega treba.

Ljudje pravijo, da je bila Lenka kedaj prav berhka dekle, da je bila lepa in pridna. Zdaj se vé, ni več lepa, ker je stara postala, tudi se je sicer marsikaj prigodilo, kar ji je lepoto vzelo. Ako poprašáš, zakaj neki Lenka hodi vsak večer h križu, slišal boš skoraj gotovo odgovor, „da Lenka ni „brihtna“, da je zmešana“.

Poletni čas je bilo, ko je prišla nesrečna sirota od studenca k sestri v hišo, tema je krila zemljo; vesela je bila Lenka in je hitela pripovedovat sestri, kaj je videla. Meta je bila vajena tacih novic in se ni zmenila dosti za nje, ker slišala jih je vsak dan in vsake verste.

„Jutri pridejo, jutri pred enajsto uro moram biti pripravljena, da gremo. Ravno pod Košuto na Sedelci sem ga videla, ko je počival. Prisel je prek pečin in je cvetic imel nabranih, lepih samih gorskih cvetic, ki jih je za me natergal. Bridkin je ležal pri njem in puška je bila naslonjena na skali blizu njega. Kito je delal za me in venec, lep venec je imel za klobukom, tako je bil lep, najlepši je bil, kar sem jih videla. Ko mi je zaklical, da jutri pride, vstal je, vzel puško in šla sta z Bridkinom čez Sedelce ónkraj Košute“.

Tako je bledla ženska, sestra njena pa ji je dejala, da jutri pojde z njo, da jo bode napravila v najlepšo obleko, še pred enajsto uro pojdeti.

„Le pridi“, jela je zopet govoriti Lenka, „teško te pričakujem, s tabo pojdem in srečna bom, nikdar več se ne bova ločila, iz najlepših cvetic imam kito za te pripravljeno. Meta pojde tudi z nama“.

Vedno je govorila Lenka enake besede, da bode srečna, da pojde od tod, da pojde k poroki, da je pripravljena na odhod itd. Vedno je vpletala v govor imena, katera so zaznamovale kraje v gorah in vedno je videla lovca, ki je hodil s pesom Bridkinom po pečinah in plazeh v gori.

Radoveden, kaj vendar mora biti z nesrečno žensko, ki sem jo vedno táko poznal, vprašam nekdaj moža njene starosti in ga prosim, naj mi pové, kako je, da je Lenka zmedena; ali je bila že od mladega, ali je postala še le pozneje taka. Mož mi je rad vstregel in povedal mi je, kar sem ga vprašal.

Samostal.

(Dalje in konec prih.)

Uzroki navadnih bolezní našega kmeta.

Ljudje živeči na kmetih imajo oziroma svojega zdravja gotovo mnogo prednosti pred prebivalci v mestih. Oni so navadno krepke in močne postave ter niso tolikim in tako različnim boleznim podverženi kakor prebivalci v mestih, in statistika nam dokazuje, da se nahaja v mestih mnogo menj ljudi, ki bi dosegli tako visoko starost, kakor oni na deželi.

In poleg te krepke postave kmečkih ljudi, poleg njihovega enakomernega in delavnega življenja, jih napadajo razne bolezni večkrat, kakor bi kedó mislil. In ni čuda! že v začetku njihove odgoje polaga se vanje kal poznejših bolezní. Mnogo starišev je,

ki svoje otroke iz prevelike ljubezni mehkužijo ter jim ne dadó prilike, da bi se utrdili in ukrepili za prihodnje težave kmečkega stanu; velikokrat je njihovih bolezni tudi kriva nevednost ali pa lahkomiselnost.

Vročina in mraz, posebno pa hitra izpremena iz enega v drugega, vlažen in nečist zrak, slaba hrana in nje napačno uživanje, pretežka dela, predolgo počivanje (lenoba), jeza, nalezljivost in težka poškodovanja njihovega života so navadni uzroki, ki prouzročujejo bolezni našega kmeta, bolezni, ki se velikokrat zaradi zamude ali pa nepravilnega zdravljenja končajo sè smertjo.

Nenavadno dobro stanje zdravja pri našem kmetu je gotovo mnogo odvisno od tega, da on večino dni svojega življenja preživi pod milim nebom. Zdrava sapa, ki bistri in jasni um, ki uterjuje in ukrepuje život, ki mu napravlja slast do jedi, ki mu pomaga prebavljati težka jedila; zdrava sapa je, ki pospešuje izhlapivanje raznih gazov iz njegovega života in mu napravlja dobro in terdno spanje. Todà, kadar je vreme prevroče ali premerzlo, ali kadar se hitro izpreminja, kadar brije ostra burja ali se vlačijo z vlažnimi soparami napojene megle, tedaj dolgo prebivanje v takem zraku ni kakor ne more biti zdravo in ugodno, in posebno onim ne, ki niso od mladih nog uterjeni proti vsemu; kajti mnogo jih je, katerim ne škoduje ni mraz ni vročina, ki škoduje drugim zaradi tega, ker so bili premalo pazljivi.

Huda vročina poleti kmetu napravlja mnogo težav, in vendar jo oni, ki so je od mladih nog vajeni, prav lahko prestajajo. Nenavadna vročina razvne živce in kri ter prouzročuje pót, ki človeka slabi; telo postaja radi izgubljene moče suho in slabotno. Zaradi tega nastaja v tem času mnogo bolezni na žolcu in na prebavljenji.

Izpoteno močo in vlažnost svojega života nadomestuje si s kislim sadjem in okisano pijačo; sè sladkim in kislim mlekom ter z vodo gasi si svojo žejo; ta pijača mu zopet poživi kri in dá životu njegovemu potrebno vlažnost. Ako se to uživa pogostoma in vselej s previdnostjo in pazljivostjo, tedaj se tudi ob hudej vročini opravljajo lahko najtežavniša dela. Nespametno je pa, ako se ob poludanskem času neprestano dela; nespametno je in škodljivo delati v takej vročini brez pokrivala na glavi ali celo spati na solncu; ravno tako nespametno je v hladnem večernem mraku (po vročini poletnega dneva) delati ali pohajati po prostem brez primerne obleke in pokrivala na glavi.

Prehitro ohlajenje razvnetega ali potečega se života po merzli pijači, ali o hladnem večernem zraku, ali kadar nas vjame ploha, prouzročuje mnogo nevarnih bolezni (pljučnico, vročnico, jetiko i. t. d.) in velikokrat tudi smert. In to je eden najpoglavitejših vzrokov mnogih bolezni prostega ljudstva.

Jako nespametno je piti merzlo vodo, ako je naš život po delu ali hoji preveč razgret, ali leči na hladno zemljo ter počivati ondi, ali pa v mraku ne obleči zopet pri delu odložene obleke. Kadar je kri razvnetá, izhlapiva iz nas mnogo tekočine, kar je sicer dobro in zdravo, ako ni čez mero; škodljivo je le tedaj, ako se na kožo in na notranje kožice ulegata hlad in mokrota. Ako se tedaj život hitro ohladi, prestane izhlapivanje in to prouzročuje mnogo nevarnih bolezni: vnetje pljuč in zleznihih kožic v gerlu, raznoverstne bodljaje, grižo, drisko, vnetje čev i. t. d.

Prehlajenje o večernem hladu po dnevnej hudej vročini prouzročuje drisko — in to ni prijetna bolezen!

Iz tega se lahko razvidi, kako zelo se je treba varovati in ogibati hitrega ohlajenja. „Ne pij premerzle pijače in ne pij je prehitro ter ne legaj ne hladna tla, ako si spehan“, to je že staro pravilo.

Ako si utrujen po delu in hoji, gotovo te žeja, ker si mnogo tekočine izpotil iz sebe — tedaj ne pij takoj, temveč počakaj vsaj toliko časa, da se razvnetá kri nekoliko umiri — potem pij — a polagoma! Na ta način se žeja ugasi in ni se bati nikake nevarnosti za zdravje.

Ako čutiš po merzli pijači ali sploh po hitrem ohlajenji, da te pijača teži v želodeci, ako čutiš nekakovo napihnenje želodca, ako te bode in sčiplje, tedaj se je še lahko ogniti kake nevarne bolezni, ako se z delom hitro zopet ogreješ in piješ (če mogoče) z octom okisano vodo, ali mleko, siratko, bezgov čaj i. t. d. Ako se pa to zamudi, t. j. ako pót zastane, tedaj bi bili ti pomočki škodljivi. Dobro je tudi napraviti si gorko kopelj (kar pa seveda ni vselej mogoče) ter zavijati si trebuh v gorke volnate rjuhe. V časih so imeli navado v enakih slučajih puščati kri in tedaj vselej na levej roki, češ, ta je bliže serca in tako se bo odvezla bolniku hitreje izprijena kri. Vsekakor pa se je treba oberniti do izvedenega zdravnika. (Dalje prih.) Kapistran.*)

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto, 2 gold. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, VIII., Lange Gasse 44.

Izdaje in ureduje Jos. Stritar.

Tiska A. Keiss.

* Kapistran = Jan Kapistran Jare, rojen l. 1850. v Madwortah, umrl 9./10. 1880 kot mlad. medijevan na Dunaji — R. Haras 27/1880 št. 241.